

УДК 75 (477)

Л. М. Ніконенко

Українська академія друкарства

**ДО 140-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ І. ТРУША
НА РОЗДОРІЖЖІ ТРЬОХ СТОЛІТЬ**

Дозволь мені, мій вечоровий світе, упасти зерном в рідній борозні...

Василь Стус

Викладаються відомості про життя та діяльність українського живописця, мистецтвознавця та художника великої ерудиції. Розглядаються ліричні та художні методи, що застосовувалися в українському живописі XIX–XX ст.

Уже вкотре маємо нагоду знайомити читачів з творчістю Івана Труша в українській мистецькій культурі. Слова в епіграфі Василя Стуса лаконічно, але ствердно передають переживання, яких зазнавав художник, перенісши їх на полотно, щоб ще раз висловити свою любов до рідної землі, усвідомлення її краси, духовності, історичної долі.

17 січня 2009 р. виповнилося 140 років від дня народження художника широкої мистецької ерудиції Івана Труша — чудового пейзажиста-лірика, майстра портрета й побутового жанру, одного з найвидатніших талантів серед художників України кінця XIX–початку XX ст.

Життя і діяльність Івана Труша пов'язані з рідними землями Західної України. У Галичині він став широко відомий не лише як художник-реаліст, але також як критик і мистецтвознавець, громадський і культурний діяч. Усе це, певним чином віддзеркалилось у численних творах за тематикою, жанрами, настроєм, але завжди професіонально довершених, оригінально задуманих, цілеспрямованих на душевне спілкування з людиною.

Народився 17 січня 1898 р. у с. Висоцькому, Бродівського повіту, на Львівщині в селянській сім'ї. З дитинства І. Труша цікавить історичний факт, українська історична думка та легенди краю і народу. Увесь цей світогляд йому допоміг сформувати батько. Уже тоді, його підлітка, ніжну чуттєву душу хвилювала краса розлогих околиць і хвилястих рівнин, позолочених літом ланами сплого збіжжя, квітучими левадами. Просторі рівнини з самотніми соснами, ліси і зруби залишилися в пам'яті майбутнього митця і стали згодом хвилюючою темою багатьох його глибоко змістових поетичних пейзажів.

У 1881 р., склавши вступні іспити до Бродівської гімназії (у віці 12 років), Труша прийняли на навчання, де окрім вивчення інших наук, викладали й малювання. Саме тоді, слід відзначити малярський хист власне акварельною технікою. Крім малювання він поповнював свої знання класичними творами античної та світової літератури. Згодом у автобіографічному нарисі художник

згадує: «Тоді я збагнув від відомого автора Корнеліуса Непоса, яке велике значення мають у розвитку людства енергійні, розумні і чесні індивідуальності. Гомер заставив мене поглянути в той бік життя, де виступають могутні духовні і фізичні сили. Софокл відкрив переді мною моральну складність в конфліктах людських характерів і дій, показав мені, яку велику роль відіграв людський інтелект у художній творчості» [Труш І. Творчий шлях художника / І. Труш // Література і мистецтво — 1940. — № 2. — с. 44]. Це йому надалі допоможе, коли Труш успішно працюватиме у ранній творчості як пейзажист і портретист.

Для набуття мистецького досвіду І. Труш іде у 1891 р. до Кракова і вступає в Академію красних мистецтв. Відомі польські художники як Л. Леффер, Ю. Фалат та інші зуміли прищепити молодому художникові з Галичини міцні професіональні навички в рисунку та живописі. У Краківській академії в останні роки навчання його більш за все приваблювало пейзажне малярство. Кожен його пейзаж був вишуканою пластично-колірною мелодією.

І. Труш у 1897 р. відмінно закінчує академію, переїжджає на постійне проживання до Львова й активно включається в його громадське та мистецьке життя.

Наприкінці XIX ст. в Західній Україні еволюціонує школа реалістичного національного образотворчого мистецтва. Проте розвиток художньої культури був ускладнений соціально-економічним і національно-правовим станом Галичини. Захоплений ідеєю відродження національної культури, Труш у 1898 р. зарепрезентував себе як громадський діяч. Він був один з ініціаторів першого об'єднання українських митців на галицьких землях у «Товариство розвою руської штуки». Самостверджується як літературно-художній критик і публіцист, друкуючи статті в «Літературно-науковому віснику», що виходив тоді за редакцією Івана Франка. Згодом він увійшов до редакторського складу журналу «Будучність», в якому публікує свої статті «Чи можлива у нас штука?», «З малярської робітні». І. Труш завершує XIX ст. зародженням у його мистецтві романтизму. Відчуття гармонії у пейзажних композиціях митець черпав, коли щоліта їздив у Карпати, на Гуцульщину. Уперше організовує персональну виставку з творчим доробком: на той час — це були портрети і 36 невеликих натурних пейзажів.

Початок XX ст. був надзвичайно вагомим для І. Труша. Для себе він укріплює вишуканість композиційних засобів на позиціях реалістичного мистецтва. Митець очолює кращих західноукраїнських художників, які сповідують ідеали реалістичного мистецтва, близького та зрозумілого народові. Полотна художника засвідчують його гуманістичні погляди, людяне серце, якому не байдуха доля та майбутнє свого народу.

Про широку мистецьку ерудицію, тематичний діапазон художника свідчить галерея портретів видатних діячів української культури — Лесі Українки, І. Франка, М. Лисенко, І. Нечуй-Левицького.

Окрім мистецтва, І. Труш і надалі займається культурно-громадською діяльністю: читає лекції на мистецькі та літературні теми, проводить просвітительську роботу серед народу і прогресивної української інтелігенції.

Жага творчого пізнання, що передавала на полотно емоції, спонукала до від'їзду на два тижні у Венецію. Мальовнича панорама цього старовинного міста збагатила творчу палітру художника. У пейзажах Венеції гармонійно поєднуються теплі тони споруд із синявою моря і неба. У них інше сонце, природа відзначається яскравішими барвами порівняно з деякими холодними галицькими пейзажами раннього періоду творчості митця.

Подорожуючи Кримом, художник полюбив його природу, гори, розкішну зелень. Під враженням він малює серію пейзажів «Скелі кримського узбережжя». Майстерно передає у ній величність морських горизонтів, химерні обриси прибережних скель, стрункі силуети кипарисів. Відвідавши Єгипет, зачарований величчю, масштабністю, монументальністю сфінксів та пірамід, він передав усі свої враження від цього краєвиду на полотно. Досконале володіння пензлем і робить його живописні твори оригінальними і привабливими. Багато живописних робіт вирізняються творчою манерою, на відміну від попередніх років. Мазок стає ще ширшим, живопис — менш об'ємним і матеріальним. Форми живої природи частіше підкоряються грі примхливо зламаних ліній.

Художник, який був уже втомлений та хворий далі працює з юнацьким запалом. Бере участь в організації Львівського відділення Спілки художників України, систематизує свою творчу спадщину, готується до мистецьких робіт сучасної тематики. Це означало, що він готувався до персональної виставки у Києві. Художник не дожив до здійснення своєї мрії. 22 березня 1941 р. важка хвороба обірвала життя І. Труша. Незабаром після його смерті у Львові все-таки було відкрито виставку, яка підсумувала більш ніж 40-річний творчий шлях живописця. Творча спадщина нараховує близько 6 тис. картин та етюдів.

Нині про Івана Труша знає і говорить увесь світ. Один з найшановніших українських художників кінця XIX–початку XX ст. Його картини сьогодні прикрашають музеї Києва, Харкова, Одеси, Ужгорода та Львова.

Іван Труш казав: «Нам треба стояти ногами на нашій землі, головою бути в Європі, а руками охоплювати якнайширше справи української нації. Ми маємо велику надію на те, що підростаюча мистецька зміна примножить здобутки минулих поколінь». Заснований у грудні 1876 р. як промислова школа рисунку й моделювання, заклад не раз змінював статус, а відповідно і назву. Сьогодні це Львівський державний коледж декоративного і ужиткового мистецтва ім. Івана Труша. Протягом 125 років цей заклад не зрадив національній ідеї, виховуючи майбутню еліту саме на засадах високої культури, що носить ім'я славетного сина України — Івана Труша.

ДО 140-ЛЕТІЯ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ И. ТРУША. НА ПЕРЕПУТЬЕ ТРЕХ ВЕКОВ.

Выкладываются сведения о жизни и деятельности украинского живописца, искусствоведа и художника большой эрудиции. Рассматриваются лирические и художественные методы, которые применялись в украинской живописи XIX–XX ст.

**TO THE 140-YEARS FROM THE DAY OF BIRTH I. TRUSH.
ON CROSS ROADS THREE AGES.**

Information is laid out about life and activity of the Ukrainian painter, art critic and artist of large erudition. Lyric and artistic methods which were used in the Ukrainian painting of XIX–XX cm of item are examined.

Стаття надійшла 09.08.08

УДК «388»:655.1/3

О. В. Мельников

Українська академія друкарства

**ВОЄЦА СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ
до 110-ліття з дня народження**

Стаття містить короткі біографічні відомості та бібліографію основних друкованих праць багаторічного проrektора поліграфічного інституту, декана інженерно-технологічного факультету, завідувача кафедри оформлення книги С. В. Воєца

Народився 1899 р. у с. Краснопілля Коропської волості Королівецького уїзду Чернігівської губернії у родині селян-бідняків. Мати померла коли Сергію було дванадцять, а батько — сімнадцять років. З 12 років почав працювати, допомагав батькам обробляти землю, іноді ходив з батьком на сезонні роботи в місто. У січні 1917 р. після смерті батька переїхав до Харкова, почав працювати робітником на фабриці масляних фарб та одночасно відвідував вечірні заняття у Харківському художньому училищі, у якому навчався до квітня 1920 р. Вибув з училища у зв'язку із тяжким матеріальним становищем.

У серпні 1920 року після здачі спеціального колоквиуму у Кролівецькому уїзному відділі народної освіти почав працювати вчителем рисування та креслення у школі-семирічці № 1 та № 2 м. Кролівця. Через три роки С. В. Воєца поступив на живописний факультет Київського художнього інституту, а 1924 р. перевівся на поліграфічний факультет цього ж інституту, який закінчив у 1929 р., йому була присвоєна кваліфікація художник інженер-поліграфіст. По закінченні інституту працював технічним керівником Київської філії Держвидаву УСРР, потім старшим референтом відділу кадрів Укрполіграфобеднання у Харкові.

1930 р. був прийнятий на роботу до Українського поліграфічного інституту асистентом кафедри художньо-технічного оформлення книги, одночасно був заступником завідувача кафедри. У 1933 р. переведений на посаду старшого викладача. Викладацьку роботу суміщав з роботою в Українському НДЫ